

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVİRİMİÇİ MAHREMİYET FARKINDALIKLARININ BELİRLİ ETKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Emel KARADAŞ**

Mehmet KARA***

ÖZ

İnternetin yaygınlaşması ve yaşamın bir parçası haline gelmesiyle sürekli çevrimiçi ulaşılabilir olma durumu mahremiyet problemini oluşturmaktadır. Çevrimiçi mahremiyet kavramı internete bilgi toplamak, görüş bildirmek ve eğlence gibi amaçlarla bağlanan kişilerin bu süreçte bilgilerinin korunması için alınabilecek tedbirler olarak ifade edilebilir. Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının bireysel ve müdahale faktörleri açısından incelenmesidir. Araştırma yöntemini nedensel-karşılaştırmalı desen oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de iki devlet üniversitesinden farklı bölümlerde öğrenim görmekte olan 552 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri, demografik bilgi formunun yanı sıra Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı, Dijital Okuryazarlık ve Sanal Ortam Kişiler Arası Güven ölçekleri ile toplanmıştır. Bu çerçevede toplanan veriler üzerinde; betimsel analizler, t-testi, anova, korelasyon ve regresyon analizleri kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre; üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları, dijital okuryazarlık düzeyleri ve sanal ortam kişiler arası güven düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının, cinsiyet ve eğitim gördükleri bölümün bilişimle ilgili olup olmaması açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Bununla birlikte çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile dijital okuryazarlık, sanal ortam kişiler arası güven, yaş, internet kullanım yılı ve mobil cihaz kullanım yılı arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu; çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile sosyal medya kullanım yılı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan regresyon analizine göre ise çevrimiçi mahremiyet farkındalığını yordayan tek değişkenin dijital okuryazarlık olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular ilgili alanyazına göre tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi mahremiyet farkındalığı, üniversite öğrencileri, sanal ortam kişiler arası güven

INVESTIGATION OF UNIVERSITY STUDENTS’ ONLINE PRIVACY AWARENESS IN TERMS OF CERTAIN FACTORS

ABSTRACT

The desire to be continuously available online has caused the problem of online privacy as a result of the widespread use of the internet and its common integration into daily life. Online privacy could be stated as precautions to protect the information of the people who connect to the internet for aims such as information search, expression of opinions, and entertainment. The purpose of this study is to investigate online privacy awareness of university students in terms of certain factors. The causal-comparative research design was employed for this aim. A convenience sampling strategy was used to select the participants. The participants were 552 university students enrolled in diverse programs at two public universities in Turkey. The data were collected through online privacy awareness scale, digital literacy scale, and virtual interpersonal trust scale. The data were analyzed through descriptive statistics, independent samples t-test, analysis of variance, Pearson’s correlation and regression analyses. The findings indicated that the university students’ scores were high in terms of online privacy awareness, digital literacy, and virtual interpersonal trust. The findings also showed that no difference was observed in terms of gender and whether their departments were related with information technology or not. Also, the significant positive correlations were observed among online privacy awareness, digital literacy, virtual interpersonal trust, age, duration of internet usage, and mobile device usage. However, the regression analysis revealed that digital literacy is the only factor significantly predicting online privacy awareness. The obtained findings were discussed based on the related literature.

Keywords: Online privacy awareness, university students, virtual interpersonal trust

* Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında yürütülen, birinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

** Amasya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Amasya, e-posta: tongelemel@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8478-6228>

*** Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Bilgisayar Teknolojileri Bölümü, Amasya, e-posta: m.kara@live.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2758-2015>

GİRİŞ

Günümüzde insanlar kolaylıkla bilgisayarlar ve mobil cihazlar ile internete gün içinde istedikleri zaman erişebilmekte ve sıklıkla kullanılmaktadırlar. Dijital teknolojilerin yaygınlaşması ile birlikte bireyler sosyal medya platformları, ticari amaçlı siteler, çevrimiçi oyunlar, kurumsal siteler vb. erişimleri kolaylaşmış, hayatlarında önemli bir yer almıştır. We Are Social ve Hootsuite'in birlikte yapmış olduğu 2019 Yılı Global Dijital Raporu verilerine göre 2019 yılında dünya nüfusunun %57'si (4.38 milyar) internet kullanmaktadır (We Are Social, 2019). Dünya nüfusunun yarısından fazlası internet erişimine sahipken, Türkiye'de bu oran TÜİK (2019) bilgi toplumu istatistiklerine göre %75.3 olarak görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye'de bireylerin internet kullanmaya başlama yaşı ortalama altı olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2019). Günümüzde internet, dünyanın her yerinden insanların bağlandığı, veri alışverişinin yapabildiği, insanların birbiriyle iletişim kurabildiği bir platform olarak hayatın her alanında yer edinmiştir. Yaşanan teknolojik gelişmelerin hayatımızın pek çok alanda kullanılmaya başlamış ve bu gelişmelerle birlikte internetin kapsamı genişlemiştir (Korucu ve Çakır, 2015; Balay, Kaya ve Çevik, 2014). Bununla birlikte bireyin yaşamında vazgeçilmez bir yere sahip olmayı başaran İnternet, mahremiyetin korunmasının oldukça zorlaştığı bir yer haline gelmiştir (Yabancı, Figen ve Ulutaş, 2018). Bu bakımdan, çevrimiçi mahremiyet güncel bir sorun ve araştırma konusu haline gelmiştir. Yapılan pek çok güncel araştırmada, çevrimiçi mahremiyeti etkileyen faktörlerin, davranışların ve farklı sosyal ortamların incelenmesi önerilmiştir (Cho, Lee ve Chung, 2010; Davis ve James, 2012; Hofstra, Conter ve Tubergen, 2016; Jordaan ve Heerden, 2017; Boerman, Kruikemeier ve Borgesius, 2018; Cho, Sanchez ve Lim, 2015; De Wolf, 2019). Buna göre; çevrimiçi mahremiyet farkındalığını etkileyen unsurların belirlenmesi, bu farkındalığın kazandırılması açısından öncelikli bir konudur. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığının çeşitli değişkenlerle açısından incelenmesidir.

Kavramsal Çerçeve: Bilgi Güvenliğinin İnsani Yönleri Modeli

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesi Parsons, McCormac, Butavicius, Pattinson ve Jerram (2014) tarafından hazırlanmış olan "Bilgi Güvenliğinin İnsani Yönleri Modeli" temel alınarak hazırlanmıştır. Bilgi Güvenliği konusunda insan hatalarından kaynaklanan eksiklikler ve sorunların olduğu, bireylere ait faktörlerin bu durumu etkilediği ifade edilmiştir (Parsons vd., 2014). Parsons vd., (2014), hazırlanmış oldukları modelde kullanılan yedi odak noktasını; internet kullanımı, e-posta kullanımı, sosyal ağ sitesi kullanımı, şifre yönetimi, olay raporlama, bilgi işleme ve mobil bilişim olarak belirtmişlerdir. Parsons vd., (2014), bu modeli oluştururken bireylerle alakalı hataların olabileceği bireysel faktörleri (demografik, psikolojik faktörler ve öz yeterlik), örgütsel faktörleri (örgütsel ve güvenlik kültürü, özel norm ödülleri ve ceza) ve müdahale faktörlerini (eğitim ve deneyim) baz olarak bu başlıkları değerlendirmişler ve model içinde yer vermişlerdir. Dolayısıyla, bilgi güvenliğini etkileyen unsurlar bireysel, örgütsel ve müdahale faktörleri olarak sınıflandırılmıştır.

Parsons vd., (2014) tarafından geliştirilen model incelenmiş, çevrimiçi mahremiyet farkındalığının bilgi güvenliğinin bir boyutu olduğundan bu model kavramsal çerçeve olarak kullanılmıştır. Oluşturulan yeni modelde ilgili bireysel faktörleri (demografik, psikolojik faktörler ve öz yeterlik) ve müdahale faktörlerini (eğitim ve deneyim) ele alınmıştır.

Çevrimiçi Mahremiyet

Günümüzde alışverişten bankacılığa, iletişimden kamusal faaliyetlere kadar birçok hizmetin dijital ortamlara taşınması, bireylerin bu ortamlara erişimini artırmış, bireyin kendini özgür hissettiği bu ortamlarda sınırsız paylaşımlar yapmasına ve bilgilerini sorgulamadan paylaşmasını normalleştirdiği ifade edilmektedir (Kalaman, 2017). Yaşanan teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelerin yaşamımızın bir parçası haline gelmesiyle sürekli çevrimiçi ulaşılabilir olma durumu mahremiyet problemini oluşturmaktadır. Bu durum birtakım ihlallere (özel hayat, özgür olma vb.) neden olabilmektedir (Karşlıoğlu, 2014). Mahremiyet kavramı zamanın etkisi, kültürel farklılıklar ve teknolojik gelişmeler gibi yenilikler sonucunda değişim göstermektedir (Acılar, Olgun ve Görür, 2015; Aslanyürek, 2016;

Barkuş ve Koç, 2019). Yaşadığımız bu dönemde bireyin var olduğu her alanda kişisel verilerinin değer kazanmasıyla son yıllarda mahremiyet giderek önem kazanmıştır (Furnell ve Phippen, 2012).

Mahremiyet kavramının her birey için aynı anlamı taşımaması, mahremiyeti içeren konuların kişi, zaman ve kültüre göre değişmesi, kavramın tanımlanmasını ve sınırlarının belirlenmesini güçleştirmektedir (Aslanyürek, 2015). Aslanyürek (2016: 14), mahremiyet kavramının en yalın tanımının “gizli olması ve gizli kalması gereken şey” şeklinde ifade etmektedir. Kara’ya (2013) göre gizlilik kavramı, dijital verilere ve bilgi teknolojileriyle ilgili sistemlere yalnızca yetkiye sahip kişi veya kuruluşların giriş yapabildiği, gizli bilgi ve verilerin yetkisi bulunmayan kişi ve kuruluşlarca ele geçirilememesi durumunu ifade etmektedir. Mahremiyet kavramı hayatımızda var olmasına karşın çoğu zaman onun için gayret göstermediğimiz, çoğu zamansa varlığından haberdar olmadığımız bir konudur (Yüksel, 2003). Mahremiyet, son yıllarda dikkat çeken bir konu olmakta ve internetinde büyümesiyle bireylerin gizliliğinin korunmasına ilişkin endişeler ortaya çıkardığı ifade edilmektedir (Caudill ve Murphy,2000). Aslanyürek (2016), gelişen teknolojiyle birlikte internet kullanımının da arttığını, devlet, bilgisayar korsanı ve pazarlama şirketlerinin yaptığı gizlilik ihlallerinin, güvenlik konusunda sorgulama yapılması gerçeğini ortaya çıkardığını belirtmiştir. Bu yönüyle çevrimiçi mahremiyet, günümüzde internet kullanıcılarının en büyük tedirginlik yaşadığı konulardan bir tanesidir (Acılar, Olgun ve Görür, 2015).

Çevrimiçi mahremiyet kavramı internete bilgi toplamak, görüş bildirmek ve eğlence gibi amaçlarla bağlanan kişilerin bu süreçte bilgilerinin korunması için alınabilecek tedbirler olarak ifade edilmektedir (Strauss ve Rogerson, 2002; Wu, Lau, Atkin ve Lin, 2011). Aslanyürek (2016: 22), çevrimiçi mahremiyet kavramını “internet üzerinde bilinçli veya bilinçsiz olarak paylaşılan kişiye özel bilgilerin gizliliği ve güvenlik seviyesi ile ilgili bir kavram” olarak ifade etmektedir. İnternet üzerinde kişisel bilgilerin, başkaları tarafından çalınması gibi endişeleri ifade eden bir kavramdır (Aslanyürek, 2016). Bireyin kişisel verilerinin sadece adı, soyadı veya kimlik numarasıyla sınırlı kalmadığı; e-posta adresleri, IP (Internet Protocol) numaraları, ziyaret edilen ticari sayfalar vb. bilgileri de kapsadığı ve bu bilgilerin korunmasına son zamanlarda daha çok ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir (Takçı ve Canbay, 2017). Bireyin kimlik bilgileri, telefon numarası gibi bilgileri dijital ortamlarda herkesin erişimine açılmış ve büyük veri tabanlarına kaydedilmektedir (Kalaman, 2017). Verileri gizlemede artan zorluklar bireylerin zamanla bu konuyu düşünmemelerine, bıkkınlık hissetmelerine ve çevrimiçi kimliklerini korumada zorlanmalarına sebep olmaktadır (Taddicken, 2014; Choi, Park ve Jung, 2018). Bireylerin dijital ortamlarda bağımsız olduklarını düşünerek çoğu zaman mahremiyetinin bozulduğu konusunda kaygılanmamakta veya bozulduğunun farkında olamadıkları ifade edilmektedir (Kalaman,2017).

Bireyler için çevrimiçi mahremiyetlerini yönetmek ve korumak hayatlarında önemli bir yer edinmiştir (Boerman, Kruikemeier ve Zuiderveen Borgesius, 2018). Bireylerin çevrimiçi ortamlarda gerçekleştirdiği bankacılık, ticari, alışveriş, sosyal ağ erişimi vb. işlerde kişisel bilgilere erişilmesi, toplanması, dağıtımı mahremiyet sorunlarını gündeme getirmiştir (Eroğlu, 2018). Bireylerin çevrimiçi ortamlarda kimliklerini istedikleri gibi oluşturma becerileri bu süreçte güven konusunu akla getirmektedir (Usta, 2012). Çevrimiçi ortamlarda mahremiyet endişeleri arttıkça güven seviyeleri de etkilenecektir. Bu durumda çevrimiçi ortamlara gizlilik ve güvene duyulan ihtiyacın belirgin olduğu ifade edilmektedir (O'Brien ve Torres, 2012). Dolayısıyla, kullanımı artan internet ortamlarına bireylerin duyduğu güven ve bu güvenin ne düzeyde olduğunu ortaya koymak önemli bir araştırma problemi haline gelmiştir.

Debatin, Lovejoy, Horn ve Hughes (2009), çalışmalarında Facebook kullanıcılarının gizlilik sorunları hakkındaki farkındalıklarını ve Facebook kullanmanın yararlarını ve algılanan risklerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre kullanıcılar gizlilik sorunlarını anladığını iddia etmelerine rağmen, büyük miktarda kişisel bilgi yüklediklerini bildirmişlerdir. Cho, Lee ve Chung (2010), çok uluslu internet kullanıcılarının temsili bir örneğini kullanarak çevrimiçi gizliliğe ilişkin algılarını ve davranışsal tepkilerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, bu çalışma çevrimiçi gizliliğin ülkelerdeki çoğu internet kullanıcılarını etkileyen önemli bir endişe olduğunu doğrulamaktadır. Çaycı ve Karagülle (2014), Facebook kullanıcıları ile yapmış olduğu çalışmada kuşakların mahremiyet algılarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularında Z kuşağının gerçek ve sanal dünya için mahremiyet

algılarının aynı olduğu, özel bilgilerini saklamak amacıyla sahte hesaplar açabildikleri görülmüştür. Acılar ve Mersin (2015), üniversite öğrencilerinin Facebook kullanımı ile mahremiyet kaygıları arasındaki ilişkiyi incelemek için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda Facebook kullanmayan öğrencilerin mahremiyet kaygılarının, kullananlara göre daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Çakır, Özüdoğru, Bozkurt ve Hava (2015), öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerinde gizlilik farkındalıklarını incelemek için bir çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucuna göre gizlilik farkındalıklarının ortalamanın üstünde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Agosto ve Abbas (2017), yapmış oldukları çalışmada, hem konular hakkındaki görüşlerini hem de önleyici ve risk alma davranışlarını araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda güvenlik ve mahremiyet bilincinin gelişmesinin zaman aldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Çevrimiçi Mahremiyet ve Dijital Okuryazarlık

Günlük yaşamımızda dijital medya sosyal hayatımızın merkezine yerleşmiş ve iletişimin en çok kullanılan türlerinden biri olmuştur (Türten, 2018). Dijital dünyada bireyler pek çok bilgiyle karşılaşır ve bilgini doğruluğu tam olarak güvenilir değildir (Türkoğlu ve Doğan, 2018). Bireylerin dijital bir çerçevede yer alabilme yeterliği dijital okuryazarlık olarak ifade edilmektedir (Işık, 2018). Dijital okuryazarlıkla ilgili olarak bilgiye erişmenin ve edinilen yeterliliklerin farkında olmakta önemli bir husustur (Türkoğlu ve Doğan, 2018). Gelişen teknoloji ile birlikte insanlar pek çok etkinliği ve işlerini dijital teknolojiler kullanarak gerçekleştirerek bilginin farklı boyutlara dağılımını sağlarlar (Çetinkaya, Güldüren ve Keser, 2017). Bu durumun en önemli etkilerinden biri bireylerin iletişim ve bilgi paylaşımını gerçek ortamlardan çok çevrimiçi mecralarda sağlamalarıdır (Çetinkaya, Güldüren ve Keser, 2017). Birbiriyle etkileşim halinde hızla gelişen teknoloji ve çevrimiçi ortamlar insan hayatını kolaylaştırdığı kadar, bu süreçte bizi birçok tehlikeye karşı karşıya getirmektedir (Çetinkaya, Güldüren ve Keser, 2017; Karaarslan, Demir ve Fetah, 2016). Çevrimiçi platformlar ve yeni teknolojiler günlük hayatta pek çok şeyi etkilemiş, mahremiyette bu süreçte dijital medyadan etkilenmiştir (Türten, 2018). Dijital okuryazarlığa sahip bireyler elde ettikleri bilgiler içinde doğrusunu seçebilen, bilgiyi sentezleyip dijital ortamlarda erişime açabilen bireylerdir (Kozan, 2018). Bu açıdan, dijital okuryazarlığın çevrimiçi mahremiyeti etkileyen bireysel unsurlardan biri olduğu varsayılmıştır.

Çevrimiçi Mahremiyet ve Sanal Ortam Kişilerarası Güven

Güven, “Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019). Güven kavramı her zaman birey ve toplum için önem taşımaktadır (Tüzün, 2007). Tüzün (2007: 94), güven kavramının “diğer taraftan beklenti ve diğer tarafa karşı savunmasız kalma isteği” tanımları üzerinde durulduğunu ifade etmiştir. Güven birey ve toplumlar için her zaman önemli bir kavram olmuştur (Tüzün, 2007). O'Brien ve Torres (2012), güven kavramının gizlilikle ilgili olduğunu ifade etmektedirler. Güven ile gizlilik birbirinden ayrılmaz iki kavram olarak birey hakkında bilgiyle alakalıdır (O'Brien ve Torres, 2012; Seigneur ve Jensen, 2004). Gizlilik kavramı bireyin bilgilerini korumakla ilgiliyken, bu bilginin paylaşılması için güven var olmalıdır (O'Brien ve Torres, 2012). Bireylerin çevrimiçi ortamlarda mahremiyet endişeleri arttıkça güven seviyeleri de etkilenecektir. Bu durumda çevrimiçi ortamlara gizlilik ve güvene duyulan ihtiyacın belirgin olduğu ifade edilmektedir (O'Brien ve Torres, 2012). Yaygınlaşan internetle birlikte kullanımı artan çevrimiçi ortamlara bireylerin duyduğu güven ve bu güvenin ne düzeyde olduğunu ortaya koymak gereklidir (Usta, Korkmaz ve Kurt, 2014). Hangi faktörlerin insanların çevrimiçi gizliliklerini koruyup korumadığını etkilediğinin anlaşılmasına ihtiyaç olduğu düşünüldüğünde (Boerman, Kruikemeier ve Zuiderveen Borgesius, 2018), sanal ortam kişilerarası güvenin çevrimiçi mahremiyeti belirleyen bir bireysel veya psikolojik unsur olduğu varsayılmıştır.

Araştırma Problemi

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin ortaya konulması ve farkındalıklarındaki değişimlerin bireysel (demografik özellikleri, psikolojik özellikleri

ve yeterlikleri) ve müdahale (eğitim durumları) faktörleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Daha özel olarak, aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları, Dijital Okuryazarlık ve Sanal Ortam Kişilerarası Güven düzeyleri nasıldır?
2. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları ile yaş arasındaki ilişki nasıldır?
4. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları ile Dijital Okuryazarlıkları ve Sanal Ortam Kişilerarası Güven ilişkisi nasıldır?
5. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları ile internet kullanım yılı arasındaki ilişki nasıldır?
6. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları ile sosyal medya kullanım yılı arasındaki ilişki nasıldır?
7. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları ile mobil cihaz yılı arasındaki ilişki nasıldır?
8. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları okudukları bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
9. Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları okudukları bölümün bilişimle ilgili olup olmamasına göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, araştırmanın örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ile dijital okuryazarlıkları ve sanal ortam kişilerarası güven arasındaki ilişkiyi incelenmeyi amaçlayan bu çalışmada nedensel karşılaştırma araştırması modeli kullanılmıştır. İnsan grupları arasındaki farklılıkların nedenleri ve farklılıkların ortaya çıkardığı sonuçları, çalışmanın uygulandığı grup ve şartlar üzerinde bir müdahale olmadan belirlemeyi hedefleyen çalışmalara nedensel karşılaştırma araştırması denilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Nedensel karşılaştırma araştırmaları araştırılan davranış değişikliğinin nedeni veya sonucu konusunda her zaman kesin sonuçlar vermese de olası nedenleri belirlemek için oldukça değerlidir (Büyüköztürk vd., 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını Türkiye’de iki devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Üniversite isimleri U1 ve U2 olarak belirtilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunun seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden olan uygun örnekleme yönteminin işgücü, zaman ve para açısından araştırmacının kolayca ulaşabileceği bir gruptan verileri toplaması olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, vd., 2017). Bu araştırmanın çalışma grubunu U1’den 405 (%73,36) ve U2’den 147 (%26,64) öğrenim görmekte olan öğrenci olmak üzere toplamda 552 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yaş aralığı 18-35’dir. Araştırmanın çalışma grubunun bölüm ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin bölüm ve cinsiyete göre dağılımı

	Kadın	Erkek	Toplam	%
Türkçe Öğretmenliği	64	26	90	16.3
Sınıf Öğretmenliği	58	17	75	13.6
Okul Öncesi Öğretmenliği	52	11	63	11.4
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	20	16	36	6.5
Makine Mühendisliği	7	29	36	6.5

Edebiyat Bölümü	18	16	34	6.2
Bilgisayar Destekli Tasarım ve Animasyon	12	22	34	6.2
Elektrik Elektronik Mühendisliği	13	20	33	6.0
Tarih Bölümü	11	20	31	5.6
Bilgisayar Programcılığı	8	21	29	5.3
Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı	16	11	27	4.9
Matematik Bölümü	18	6	24	4.3
Sağlık Bilgi Sistemleri	15	7	22	4.0
Grafik Tasarım	9	9	18	3.3
Toplam	321	231	552	100

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler bu formla toplanmıştır. Yaş, cinsiyet, bölüm, internet kullanım yılı, mobil cihaz kullanım yılı ve sosyal medya kullanım yılı ile ilgili bilgiler bu form aracılığıyla toplanmıştır.

Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı Ölçeği: Korkmaz, Vergili ve Töngel (2019), tarafından geliştirilen Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği (ÇMFÖ) 17 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri “Dikkat”, “Güvenlik” ve “İletişim ve Paylaşım” isimlerinde 3 faktör altında yer almaktadır. Faktör analizi ve ayırt edicilik teknikleri ile ölçeğin geçerlilik analizleri yapılmıştır. Toplanan veriler sonucunda KMO değeri .826 ve Bartlett değeri $\chi^2 = 6742,313$; $sd=1176$ ($p=.000$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin yer alan maddelerin madde yüklerinin .511 ile .784 arasında olduğu maddeler ile faktörlerin varyansını %47,709’unu açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyelik değerleri $\chi^2(sd=108, N=514) = 343.186$, $\chi^2/sd = 3,178$; $p<.001$, RMSEA= .065, S-RMR= .064, GFI= .929, AGFI= .900, CFI= .903, NFI= .866 ve IFI= .904 olarak bulunmuştur. Ölçeğin madde ayırt ediciliğini incelemek amacıyla %27’lik alt ve üst gruplar incelenmiş, 17 maddenin ayırt edicilik değerleri 7,371 ile 16,813 arasında değiştiği ve ölçeğin genelinin ayırt edicilik değeri 43,386 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri .794; Eş Yarılar Korelasyonu .630; Guttman Split-Half değeri .769; Sperman Brown değeri .773 olarak bulunmuştur. Kararlılık analizi için test tekrar test yöntemi kullanılarak yapılmış ve maddelerin korelasyon katsayıları .421 ile .871 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerlerin anlamlı ve pozitif olduğuna, bunun sonucunda ölçeğin geçerli bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sanal Ortam Kişiler Arası Güven Ölçeği: Usta (2012) tarafından geliştirilen ölçek 20 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler “Sanal Dürüstlük”, “Sanal Olumsuzluk” ve “Sanal Güvensizlik” isimlerinde 3 faktör altında yer almaktadır. SOKGÖ’nin yapı geçerliğini belirlemek için öncelikle KMO ve Bartlett değerlerine bakılmıştır. 20 maddelik ölçeğin KMO değerinin 0,810; Bartlett Testi değerlerinin $\chi^2=2513,707$; $sd=210$; $p<.001$ olduğu bulunmuştur. Ölçeğin yer alan maddelerin madde yüklerinin .485 ile .876 arasında olduğu maddeler ile faktörlerin varyansını % 48,752’sini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri .696 ile .776; Eş Yarılar Korelasyonu .486 ile .574; Guttman Split-Half değeri .629 ile .722; Sperman Brown değeri .702 ile .807 arasında değişmektedir.

Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Üstündağ, Güneş ve Bahçivan (2017) tarafından geliştirilen ölçek 10 madde ve tek faktörden oluşmaktadır. 10 maddelik ölçeğin KMO değerinin 0,90; Bartlett Testi değerlerinin $\chi^2=3383$; $p<.001$ olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin yer alan maddelerin madde yüklerinin .46 ile .74 arasında olduğu maddeler ile faktörün varyansını %40’ını açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .86 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel verileri U1 ve U2’de öğrenim gören üniversite öğrencilerine ulaşılarak toplanmıştır. Araştırma sürecinde kullanılan ölçekler farklı bölümlere uygulanmıştır. Bu bölümlerde derse girmekte olan öğretmenler ile uygun ders ve saatler belirlenmiştir. Ölçekler uygulanmaya başlamadan önce öğrencilere yapılan araştırmanın amacı açıklanmış. Öğrencilerden gelen sorular ölçeklere yanıt verdikleri süre zarfında cevaplanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın nicel verileri bu şekilde toplanmıştır. Araştırmanın veri toplama süreci toplamda üç hafta sürmüştür.

Araştırmaya başlanmadan önce U1’de yer alan sosyal bilimler etik kurulu tarafından araştırmanın etik yönden uygun olduğuna dair 16.03.2020 tarihinde E.7464 sayılı yazı ile onay alınmıştır. Ayrıca hem U1 hem de U2 yönetiminden araştırmanın yapılması için resmi izin alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri “Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı”, “Dijital Okuryazarlık” ve “Sanal Ortam Kişiler Arası Güven” ölçekleri ile toplanmıştır. Veri analizinden önce verilerin normal dağılımını incelemek amacıyla Kolmogorov Smirnov (K-S) analizi yapılmış, ölçme araçlarının p anlamlılık değerinin .05’ten küçük olduğu görülmüştür. Bunun ardından Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) değerleri incelenmiş, Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) değerlerinin -1.5 ile +1.5 değerleri arasında olduğu görülmüş ve veri setinin dağılımı normal olarak kabul edilmiştir (Tabachnick and Fidell, 2013). Bu çerçevede toplanan veriler SPSS 25.0 programı kullanılarak; öncelikle ortalama ve standart sapma değerlerinin hesaplanması gibi betimsel yöntemlerle analiz edilmiştir. Bağımsız gruplu t-testi, Pearson korelasyonu ve regresyon analizleriyle araştırmanın çıkarımsal bulguları elde edilmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR

Betimsel Bulgular

Üniversite öğrencilerinin genel olarak çevrimiçi mahremiyet farkındalık, dijital okuryazarlık ve sanal ortam kişiler arası güven düzeylerine ilişkin analiz sonuçları tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık, dijital okuryazarlık ve sanal ortam kişiler arası güven düzeyleri

	N	Min	Max	\bar{X}	SS
Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı		2.82	5.00	4.03	.48
Dijital Okuryazarlık	552	2.10	5.00	3.70	.59
Sanal Ortam Kişiler Arası Güven		2.35	4.35	3.35	.39

Tablo 2’ye baktığımız zaman üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık düzeyleri incelendiğinde ortalamanın 4.03 olduğu görülmektedir. En düşük puan 2.82 ve en yüksek puan 5 olduğu görülmektedir. En yüksek puan, en düşük puan ve ortalama değerlendirildiğinde, üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık düzeyleri incelendiğinde ortalamanın 3.70 olduğu görülmektedir. En düşük puan 2.10 ve en yüksek puan 5 olduğu görülmektedir. En yüksek puan, en düşük puan ve ortalama değerlendirildiğinde, üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin Sanal Ortam Kişiler Arası Güven düzeyleri incelendiğinde ortalamanın 3.35 olduğu görülmektedir. En düşük puan 2.35 ve en yüksek puan 4.35 olduğu görülmektedir. En yüksek puan, en düşük puan ve ortalama değerlendirildiğinde, üniversite öğrencilerinin sanal ortam kişiler arası güven düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Çıkarımsal Bulgular

Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinde cinsiyete göre farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 3'te özetlenmektedir.

Tablo 3. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyleri

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	Kadın	321	4.05	.44	443.930	1.36	.17
	Erkek	231	3.99	.52			

Tablo 3'te üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık düzeylerinin cinsiyet açısından farklılaşma olup olmadığı incelendiğinde, kadın üniversite öğrencilerinin ($\bar{X}= 4.05$, $SS=.44$) erkek üniversite öğrencilerine ($\bar{X}= 3.99$, $SS=.52$) göre ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi (independent sample t test) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kadın üniversite öğrencilerinin ortalamaları yüksek olmasına rağmen aralarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($t(443,930) = 1.36$; $p>.05$). Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile yaş arasında ilişki olup olmadığına ilişkin bulgular tablo 4'de özetlenmiştir.

Tablo 4. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve yaş arasındaki ilişki

		Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	Yaş
Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	r	1	.092*
	p		.032
	N	552	542

Tablo 4'e baktığımız zaman üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve yaş arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.092$; $p<.05$). Buna göre üniversite öğrencilerinin yaş düzeyi arttıkça çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının da yükseldiği söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile dijital okuryazarlık ve sanal ortam kişiler arası güven arasında ilişki olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 5'te özetlenmiştir.

Tablo 5. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile dijital okuryazarlık ve sanal ortam kişiler arası güven arasında ilişki

		Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	Dijital Okuryazarlık	Sanal Ortam Kişiler Arası Güven
Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	r	1		
	p			
	N	552		
Dijital Okuryazarlık	r	.307**	1	
	p	.000		
	N	552	552	
Sanal Ortam Kişiler Arası Güven	r	.084*	.184**	1
	p	.049	.000	
	N	552	552	552

Tablo 5'e baktığımız zaman üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve dijital okuryazarlık düzeyleri arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. ($r=.307$; $p<.01$). Buna göre üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri arttıkça çevrimiçi

mahremiyet farkındalıklarının da yükseldiği söylenebilir. Tablo 5'e baktığımız zaman üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve sanal ortam kişiler arası güven düzeyleri arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. ($r=.084$; $p<.05$). Buna göre üniversite öğrencilerinin sanal ortam kişilerarası güven düzeyleri arttıkça çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının da yükseldiği söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile internet kullanım yılı, sosyal medya kullanım yılı ve mobil cihaz kullanım yılı arasında ilişki olup olmadığına ilişkin bulgular tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ile internet kullanım yılı, sosyal medya kullanım yılı ve mobil cihaz kullanım yılı arasında ilişki

		Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	İnternet Kullanım Yılı	Sosyal Medya Kullanım Yılı	Mobil Cihaz Kullanım Yılı
Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	<i>r</i>	1			
	<i>p</i>				
	N	552			
İnternet Kullanım Yılı	<i>r</i>	.118**	1		
	<i>p</i>	.006			
	N	552	552		
Sosyal Medya Kullanım Yılı	<i>r</i>	.050	.560**	1	
	<i>p</i>	.248	.000		
	N	547	547	547	
Mobil Cihaz Kullanım Yılı	<i>r</i>	.091*	.532**	.533**	1
	<i>p</i>	.032	.000	.000	
	N	552	552	547	552

Tablo 6'ya baktığımız zaman üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve internet kullanım yılı arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. ($r=.118$; $p<.01$). Buna göre üniversite öğrencilerinin internet kullanım yılı arttıkça çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının da yükseldiği söylenebilir. Tablo 6'ya baktığımız zaman üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve sosyal medya kullanım yılı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. ($r=.050$; $p>.05$). Tablo 6'ya baktığımız zaman üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve mobil cihaz kullanım yılı arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. ($r=.091$; $p<.05$). Buna göre üniversite öğrencilerinin mobil cihaz kullanım yılı arttıkça çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının da yükseldiği söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinde eğitim aldıkları bölümün bilişimle ilgili olup olmaması açısından farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulgular tablo 7'de özetlenmiştir. Bilişimle ilgili bölümler; müfredatında yoğun olarak bilişim teknolojileri ile ilgili dersler bulunan bölümlerdir: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Grafik Tasarım, Bilgisayar Destekli Tasarım ve Animasyon, Makine Mühendisliği, Elektrik Elektronik Mühendisliği, Bilgisayar Programcılığı ve Sağlık Bilgi Sistemleri. Bunlar dışındaki bölümler ise bilişimle ilgili olmayan bölümler olarak gruplandırılmıştır.

Tablo 7. Bölümün bilgisayarla ilgili olup olmamasına göre üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeyleri

	Bölüm	N	\bar{X}	SS	sd	<i>t</i>	<i>p</i>
Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı	Bilişimle ilgili bölümler	235	4.04	.50	550	.53	.60
	Bilgisayarla ilgili olmayan bölümler	317	4.02	.46			

Tablo 7'de üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık düzeylerinin, eğitim aldıkları bölümün bilişimle ilgili olup olmaması açısından farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Eğitim aldıkları bölüm bilişimle ilgili üniversite öğrencilerinin ($\bar{X}= 4.04$, $SS=.50$) eğitim aldıkları bölüm

bilişimle ilgili olmayan üniversite öğrencilerine ($\bar{X}= 4.02$, $SS=.47$) göre ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre eğitim aldıkları bölüm bilgisayarla ilgili olan üniversite öğrencilerinin ortalamaları yüksek olmasına rağmen aralarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($t(550) = .65$; $p>.05$).

Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları, yaş, bölüm, internet kullanım yılı, mobil cihaz kullanım yılı, dijital okuryazarlık ve sanal ortam kişiler arası güvenleri tarafından yordanmakta olup olmadığına ilişkin bulgular tablo 8’de özetlenmektedir.

Tablo 8. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının çeşitli değişkenler tarafından yordama durumu

Model	Sabit	Std. Hata	t	p	İlişki	
					İkili	Kısmi
Sabit	2.852	.29	9.99	.00		
Yaş	.015	.01	1.41	.16	.06	.05
Bölüm	-.009	.00	-2.02	.04	-.09	-.08
İnternet Kullanım Yılı	.002	.00	.28	.78	.01	.01
Mobil Cihaz Kullanım Yılı	-.006	.00	-.60	.55	-.03	-.02
Dijital Okuryazarlık	.234	.03	6.55	.00	.27	.27
Sanal Ortam Kişiler Arası Güven	.021	.05	.41	.68	.02	.02

Üniversite öğrencilerinin Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları, yaş, bölüm, internet kullanım yılı, mobil cihaz kullanım yılı, dijital okuryazarlık ve sanal ortam kişiler arası güvenleri ile beraber toplam varyansın %8’i oranında etkilediği(yordadığı) görülmektedir. Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığını, Dijital Okuryazarlığın diğerlerine göre daha fazla yordadığı görülmektedir ($p<.001$, $R^2=.087$). Bu sonuca göre, araştırma kapsamında incelenen bireysel ve müdahale değişkenleri içinde çevrimiçi mahremiyeti anlamlı olarak yordayan tek değişken dijital okuryazarlıktır.

TARTIŞMA / SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonucunda, öncelikle üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazında bu konuda benzer ve farklı sonuçlar yer almaktadır. Örneğin, Kalaman (2017), üniversite ve üstü düzeyde eğitim alan öğrencilerin ortaöğretim düzeyinde eğitim alan öğrencilere göre mahremiyetlerini daha az paylaştıklarını ifade etmiştir. Bu bulguya benzer şekilde, Korkmaz vd., (2019), üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Buna karşılık, Saeri, Ogilvie, Macchia, Smith ve Louis (2014), üniversite öğrencilerinin çevrimiçi gizliliklerini korumaya yönelik olumlu tutumları olmasına rağmen gizlilikleri konusunda açıklar bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Boerman vd., (2018), bireylerin çevrimiçi ortamlarda gizliliklerini koruyamadıklarını ifade etmişlerdir. Alanyazında buluna bu farklı sonuçlar, çevrimiçi mahremiyeti etkileyen diğer bireysel ve çevresel unsurlarında incelenmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır.

İkinci olarak, üniversite öğrencilerini dijital okuryazarlık düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, Üstündağ, Güneş ve Bahçivan (2017), yapmış oldukları çalışmada fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Kozan (2018), öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Üniversite öğrencilerini sanal ortam kişiler arası güven düzeylerinin de orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulguya benzer olarak, Usta (2013), bireylerin sanal ortamlarda kişiler arası güvenlerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Usta, Korkmaz ve Kurt (2014), yapmış oldukları çalışma sonucunda bireylerin sanal ortam kişiler arası güven düzeylerinin düşük olduğunu ve bireylerin bu ortamlarda birbirlerine güvenmedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmaların örneklem grubuna göre, mevcut çalışmanın örneklem grubu daha heterojendir. Buna rağmen,

çevrimiçi mahremiyet, dijital okuryazarlık ve kişilerarası güven açısından ilgili çalışmalarla benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Mevcut araştırmanın bir diğer bulgusuna göre; üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları demografik bir unsur olan cinsiyet ve müdahale unsuru olan eğitim alınan alan (bilisimle ilgili olan ve olmayan bölümler) bakımından farklılık göstermemektedir. Bu çalışmadan farklı olarak, Korkmaz vd., (2019), üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının cinsiyet açısından farklılaştığını ve kadın üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer çalışmalarda da, çevrimiçi mahremiyet farkındalığının cinsiyet açısından farklılaştığı görülmektedir (Acılar ve Mersin, 2015; Cho vd., 2015; Korucu ve Gürkez, 2019; Lankton, McKnight ve Tripp, 2017). Benzer şekilde, çevrimiçi mahremiyet farkındalığı eğitim alınan bölümün bilisimle ilgili olup olmamasına göre farklılaşmamıştır. Benzer bir çalışmada, Korkmaz vd., (2019) üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının eğitim gördükleri bölüm açısından farklılaştığını ifade etmişlerdir. Cinsiyet ve bölüme göre; önceki çalışmalardan farklı sonuçlar bulunmasının nedeni örneklemin ulaşılabilir örnekleme ile yapılmış olması olabilir. Bu yüzden, evreni temsil oranı daha yüksek katılımcılarla ve katılımcı sayısı daha yüksek olan devam çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Mevcut araştırma, aynı zamanda ilişki bulgular da sunmaktadır. Üniversite öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları ile yaşları, internet ve mobil cihaz kullanım yılları arasında olumlu ve anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ancak, sosyal medya kullanım yılları ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasındaki ilişki anlamlı değildir. Yaş, internet ve mobil cihaz kullanım yılıyla ilgili ilişkiler ilgili çalışmalarla tutarlı sonuçlar vermektedir. Örneğin, De Wolf (2019), üniversite öğrencilerinin yaş değişkenleri ile çevrimiçi gizlilik yönetimleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Diğer çalışmalarda da üniversite öğrencilerinin çevrimiçi gizlilik kaygılarının yaş faktörü açısından değiştiği ifade edilmiştir (Lankton, McKnight ve Tripp, 2017; Cho, Sanchez ve Lim, 2015). İnternet ve mobil cihaz kullanımı ile ilgili de alanyazında benzer sonuçlar elde edilmiştir. Korucu ve Gürkez (2019), öğretmen adaylarının çevrimiçi mahremiyet farkındalığının mobil cihaz kullanım süresi açısından farklılaşırken, internet kullanım süresi açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Sosyal medya kullanım yılı ve çevrimiçi mahremiyetle ilgili alanyazında çeşitli bulgular mevcuttur. Örneğin, Korkmaz vd., (2019), üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının günlük sosyal medya süreleri açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşırken, Oz (2014), Facebook'ta geçirilen sürenin bireylerin çevrimiçi mahremiyetlerine dikkat etmelerini etkilediği sonucuna varmıştır. Elde edilen bu sonuçlar, yaşın ve yaşla birlikte internet ve mobil cihaz kullanımında deneyim arttıkça çevrimiçi mahremiyet farkındalığının da artabileceğini göstermektedir. Ancak, yapılan regresyon analizi çevrimiçi mahremiyet farkındalığını yordayan tek unsurun dijital okuryazarlık olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Büchi, Just ve Latzer (2016), internet kullanıcılarının çevrimiçi gizlilik davranışlarının internet becerilerinden etkilendiğini ifade etmişlerdir. Bu yüzden, öğrencilerin internet ve mobil cihaz kullanım yılı ile birlikte dijital okuryazarlıklarının da arttığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığını esas olarak dijital okuryazarlığın belirlediği söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve sanal ortam kişiler arası güvenleri arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ancak, regresyon analizi sonucunda sanal ortam kişilerarası güvenin çevrimiçi mahremiyet farkındalığını yordamadığı görülmüştür. Her ne kadar ilgili alanyazında güven ve gizlilik kavramlarının ilişkili olduğu ifade edilmiş olsa da (O'Brien ve Torres, 2012; Seigneur ve Jensen, 2004, mevcut çalışmada bu ilişkinin anlamlı ve zayıf olduğu ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığını yordayacak düzeyde olmadığı ortaya konulmuştur.

Mevcut araştırma üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının bireysel ve müdahale faktörleri açısından incelenmesini amaçlamıştır. Çalışma sonuçlarından biri öğrencilerin dijital okuryazarlıkları ve internet kullanım yılı arttıkça çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yükseldiği bulgusudur. Bu bağlamda öğrencilerin dijital okuryazarlıklarını arttırmak için dersler ve etkinlikler artırılabilir. Bununla birlikte internet kullanımına yönelik eğitimler, ders içerikleri düzenlenebilir. Kavramsal çerçeve olarak kullanılan bilgi güvenliğinin insani yönleri modeline göre

sadece bireysel ve müdahale faktörleri dâhil edilmiş, organizasyonel faktörler ise dahil edilmemiştir. Bu açıdan, organizasyonel faktörleri de içeren (örn. Üniversitelerin bilgi güvenliği politikaları, farkındalık etkinlikleri vb.) devam çalışmaları yapılması önerilebilir. Ayrıca, gelecek çalışmalar da eğitim programları veya üniversite düzeyindeki dersler kapsamında yapılan etkinlikler gibi müdahalelerin çevrimiçi farkındalığa etkisini incelenebilir.

Ek Bilgi

Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında yürütülen, birinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

KAYNAKLAR

- Acılar, A., & Mersin, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin Facebook kullanımı ile mahremiyet kaygısı arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 103-114.
- Acılar, A., Olgun, H., & Görür, A. (2015). Kamu çalışanlarının internet’te mahremiyet kaygısı: Bursa ilinde bir çalışma. *İşletme ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 334-347.
- Agosto, D. E., & Abbas, J. (2017). “Don’t be dumb—that’s the rule I try to live by”: A closer look at older teens’ online privacy and safety attitudes. *New Media & Society*, 19(3), 347-365.
- Aslanyürek, M. (2015). *İnternet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik alanlarında yaşanan sorunlar: İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80-106.
- Balay, R., Kaya, A., & Çevik, M. N. (2014). Öğretmenlerin internete yönelik tutumları ve eğitsel internet kullanım öz-yeterlik inanç düzeyleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(23), 16-31.
- Barkuş, F. & Koç, M. (2019). Dijital mahremiyet kavramı ve ilgili çalışmalar üzerine bir derleme. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(1), 35-44.
- Boerman, S. C., Kruikemeier, S., & Zuiderveen Borgesius, F. J. (2018). Exploring motivations for online privacy protection behavior: Insights from panel data. *Communication Research*, 1-25.
- Büchi, M., Just, N., & Latzer, M. (2017). Caring is not enough: The importance of internet skills for online privacy protection. *Information, Communication & Society*, 20(8), 1261-1278.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem: Ankara.
- Caudill, E. M., & Murphy, P. E. (2000). Consumer online privacy: Legal and ethical issues. *Journal of Public Policy & Marketing*, 19(1), 7-19.
- Cho, H., Lee, J. S., & Chung, S. (2010). Optimistic bias about online privacy risks: Testing the moderating effects of perceived controllability and prior experience. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 987-995.
- Cho, H., Rivera-Sánchez, M., & Lim, S. S. (2009). A multinational study on online privacy: Global concerns and local responses. *New media & society*, 11(3), 395-416.
- Choi, H., Park, J., & Jung, Y. (2018). The role of privacy fatigue in online privacy behavior. *Computers in Human Behavior*, 81, 42-51.
- Çakır, H., Özüdoğru, G., Bozkurt, Ş. B., & Hava, K. (2015). Öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerinde gizlilik farkındalıklarının incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 235-249.
- Çaycı, B., & Karagülle, A. E. (2014). X kuşağından Z kuşağına değişen mahremiyet algısı. *International Trends and Issues in Communication & Media Conference* içinde (190-196 ss.).
- Çetinkaya, L., Güldüren, C., & Keser, H. (2017). Öğretmenler için bilgi güvenliği farkındalık ölçeği (BGFÖ) geliştirme çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(216), 33-52.
- Davis, K., & James, C. (2013). Tweens' conceptions of privacy online: Implications for educators. *Learning, Media and Technology*, 38(1), 4-25.
- De Wolf, R. (2019). Contextualizing how teens manage personal and interpersonal privacy on social media. *New Media & Society*, 22(6), 1058-1075.

- Eroğlu, Ş. (2018). Dijital yaşamda mahremiyet (gizlilik) kavramı ve kişisel veriler: Hacettepe üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin mahremiyet ve kişisel veri algılarının analizi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 130-153.
- Furnell, S., & Phippen, A. (2012). Online privacy: A matter of policy. *Computer Fraud & Security*, 2012(8), 12-18.
- Hofstra, B., Corten, R., & van Tubergen, F. (2016). Understanding the privacy behavior of adolescents on Facebook: The role of peers, popularity and trust. *Computers in Human Behavior*, 60, 611-621.
- Işık, T. (2018). Dijital bir iletişim kanalı olarak sosyal medya. S. Gezgin (Ed.), *Dijital çağda iletişim içinde* (137-156 ss.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Jordaan, Y., & Van Heerden, G. (2017). Online privacy-related predictors of facebook usage intensity. *Computers in Human Behavior*, 70, 90-96.
- Kalaman, S.(2017). Yeni medya ve mahremiyetin dönüşümü: Facebook Türkiye örneği. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 1-19.
- Kara, M. (2013). *Siber Saldırıları – Siber Savaşlar ve Etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaarslan, E., Demir, M., & Fetah, V. (2016). *Akıllı telefonlarda gizlilik ve mahremiyet: Durum saptaması ve öneriler*. 18. Akademik Bilişim Konferansı, Aydın.
- Karşlıoğlu, F. (2014). *Siber gözetim: Toplumsal denetim aracı olarak internetin dönüşümü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Korkmaz, K., Vergili, M., & Töngel, E. (2019). *Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası 100.Yıl Eğitim Sempozyumu, Samsun.
- Korucu, A. T., & Çakır, H. (2015). Dinamik web teknolojileri ile geliştirilen işbirlikli öğrenme ortamını kullanan öğretmen adaylarının görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2015(19), 221-254.
- Korucu, A. T., & Gürkez, Ş. (2019). An analysis of online privacy concerns of teacher candidates. *Participatory Educational Research*, 6(2), 15-25.
- Kozan, M. (2018). *Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Lankton, N. K., McKnight, D. H., & Tripp, J. F. (2017). Facebook privacy management strategies: A cluster analysis of user privacy behaviors. *Computers in Human Behavior*, 76, 149-163.
- O'Brien, D., & Torres, A. M. (2012). Social networking and online privacy: Facebook users' perceptions. *Irish Journal of Management*, 31(2), 63-97.
- Oz, M. (2014). Sosyal medya kullanımı ve mahremiyet algısı: Facebook kullanıcılarının mahremiyet endişeleri ve farkındalıkları. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 9(35), 6245-6254.
- Saeri, A. K., Ogilvie, C., La Macchia, S. T., Smith, J. R., & Louis, W. R. (2014). Predicting Facebook users' online privacy protection: Risk, trust, norm focus theory, and the theory of planned behavior. *The Journal of Social Psychology*, 154(4), 352-369.
- Seigneur J. M. & Jensen C.D. (2004). Trading Privacy for Trust. C. Jensen, S. Poslad, & T. Dimitrakos (ed.). *Trust Management (Lecture Notes in Computer Science, vol 2995)* içinde (93-107 ss.). Berlin, Heidelberg: Springer.
- Strauss, J., & Rogerson, K. S. (2002). Policies for online privacy in the United States and the European Union. *Telematics and Informatics*, 19(2), 173-192.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Taddicken, M. (2014). The 'privacy paradox'in the social web: The impact of privacy concerns, individual characteristics, and the perceived social relevance on different forms of self-disclosure. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(2), 248-273.
- Takçı, H., & Canbay, P. (2017). Kişisel verilerin korunmasında öznitelik tabanlı gizlilik etki değerlendirmesi yöntemi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 32(4). 1301-1310.
- TÜİK (2019). *Bilgi toplumu istatistikleri*. <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Türkoğlu, H. S., & Doğan, B. Ö. (2018). Sosyal medya üzerinden okurun değişimi ve bilgi güvenirliliği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 371-385.

- Türten, E. (2018). Yüksek lisans öğrencilerinin sosyal medyada mahremiyet algısı: Gümüşhane Üniversitesi iletişim fakültesi örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (29. Özel Sayısı), 143-162.
- Tüzün, İ. K. (2007). Güven, örgütsel güven ve örgütsel güven modelleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007(2), 93-118.
- Usta, E. (2012). Virtual environment interpersonal trust scale: Validity and reliability study. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 11(3), 393-402.
- Usta, E. (2013). Analysis of the reliability of individuals in virtual media in terms of some variables. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 83, 650-654.
- Usta, E. (2015). Sanal ortamlarda bireylerin güvenirliliğinin, internet bağımlılık durumlarına göre incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(2), 107-125.
- Usta, E., Korkmaz, Ö., & Kurt, I. (2014). The examination of individuals' virtual loneliness states in Internet addiction and virtual environments in terms of inter-personal trust levels. *Computers in Human Behavior*, 36, 214-224.
- Üstündağ, M. T., Güneş, E., & Bahçivan, E. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık durumları. *Eğitim ve Gelecek Dergisi*, 12, 19-29.
- We Are Social (2019). Digital 2019: Global internet use accelerates <https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates> adresinden alınmıştır.
- Wu, Y., Lau, T., Atkin, D. J., & Lin, C. A. (2011). A comparative study of online privacy regulations in the US and China. *Telecommunications Policy*, 35(7), 603-616.
- Yabancı, C., Figen, A., & Ulutaş, E. (2018). Çevrimiçi mahremiyet kaygısı ve duygusal zekâ arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Bilimleri Dergisi*, 54, 191-218.
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet hakkına ve bireysel özgürlüklere felsefi yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(1), 275-298.

Extended Abstract

The desire to be continuously available online has caused the problem of online privacy as a result of the widespread use of the internet and its common integration into daily life. Online privacy could be stated as precautions to protect the information of the people who connect the internet for such aims as information search, expression of opinions, and entertainment. The purpose of this study is to investigate the online privacy awareness of university students in terms of certain factors. The conceptual framework of the current study is the human aspects of the information security model. The model includes three factors, which influence information security: Demographic factors, organizational factors, and intervention factors. As the participants of this study are university students, the organizational factors were not included within the scope of the study. The demographic factors included age, gender, digital literacy, and virtual interpersonal trust. The intervention factors included experience on the internet, mobile devices, and social media usage and education. Based on the relevant literature and the human aspects of the information security model, the current study aimed to investigate university students' online privacy awareness in terms of demographic and intervention factors. The causal-comparative research design was employed for this purpose. In other words, the data were collected without implementing any intervention. The convenience sampling strategy was used to select the participants, who were available for the researchers. The participants were 552 university students enrolled in diverse programs at two public universities in Turkey. The participants were students enrolled in 14 undergraduate programs from diverse faculties and schools. The data were collected through an online privacy awareness scale, digital literacy scale, and virtual interpersonal trust scale as well as a demographic information form. The data were analyzed through descriptive statistics such as mean and standard deviations, independent samples t-test, analysis of variance, Pearson's correlation, and regression analyses. The data collection procedure started with the approval from the ethical committee on social sciences within a university, where the data were collected. Then, permission for the data collection was obtained from the administration of the two public universities. The data were collected in the spring semester of 2021 with paper and pencil. The obtained findings firstly indicated that participant university students have a high level of online

privacy awareness. Their digital literacy and virtual interpersonal trust scores were also high, but lower than their online privacy awareness. The findings obtained from the inferential statistical analyses showed firstly that the university students' online privacy awareness does not significantly vary in terms of their gender and whether their department is a department related to information technology or not. Secondly, there was a positive and medium correlation between online privacy awareness and digital literacy. The correlations between online privacy awareness and age and virtual interpersonal trust were positive and significant, but weak. In terms of their experience on the internet and mobile device use, there were significant correlations among the online privacy awareness and other variables. However, the correlation between social media usage duration and online privacy awareness is not statistically significant. Finally, regression analysis was conducted by including age, department, experience on the internet and mobile device usage, digital literacy, and virtual interpersonal trust as the predictor variables. The findings obtained from the regression analysis indicated that digital literacy is the only factor that significantly predicts university students' online privacy awareness. The current study revealed both consistent inconsistent findings with the relevant literature on online privacy awareness. Firstly, as consistent with the prior studies, university students' online privacy awareness was at a high level. In addition, significant and positive correlations were revealed among online privacy awareness, digital literacy, virtual interpersonal trust, age, and experience on the internet and mobile device usage. However, as inconsistent with the previous studies, their awareness does not significantly change in terms of their gender and whether their department is related to information technology and is not significantly correlated with social media user experience. The findings gathered from the regression analysis implied that digital literacy is the only factor that predicts university students' online privacy awareness. For this reason, it could be argued that the digital literacy of university students is required to be improved to improve their online privacy awareness. This could also enable information security from human aspects. The findings found as inconsistent with the relevant literature suggest further studies on the factors that influence university students' online privacy awareness. Besides, organizational factors proposed in the human aspects of the information security model could be included in future studies. Future studies might also investigate the effect of the interventions conducted within the programs or courses in undergraduate education on their online privacy awareness.